

ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ ΔΟΥΣΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

- Δημόσιο διεθνές δίκαιο: τι είναι, πως διαμορφώνεται, πως εφαρμόζεται στην πράξη
- Η σημασία του δημοσίου διεθνούς δικαίου
- Εσωτερικό και διεθνές δίκαιο
- Ορισμός του διεθνούς δικαίου
- Ιστορική αναδρομή
- Φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων
- Πηγές: διεθνείς συνθήκες, έθιμα

Η σημασία του δημοσίου διεθνούς δικαίου

- Νομικό σύστημα το οποίο διέπει τη διεθνή κοινότητα
- Το διεθνές δίκαιο συνυφαίνεται με την καθημερινή κοινωνική και πολιτική ζωή με πρωτοφανή ένταση
- Συνιστά ουσιαστική παράμετρο για τη διαμόρφωση στόχων εξωτερικής πολιτικής
- Σχηματίζεται μέσα από τις διεργασίες της διεθνούς πολιτικής
- Ρυθμίζει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, τη διαχείριση της θάλασσας, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προστασία του περιβάλλοντος κ.ά.

Εσωτερικό και διεθνές δίκαιο

- Εσωτερικό δίκαιο: κάθετη οργάνωση έννομης τάξης
 - νομοθετική εξουσία
 - εκτελεστική εξουσία
 - δικαστική εξουσία
- Διεθνές δίκαιο: οριζόντιο σύστημα
- Συναίνεση: αποκλειστική βάση για τη δημιουργία του διεθνούς δικαίου

Ορισμός του διεθνούς δικαίου

- Κλασικός ορισμός – με αναφορά στα υποκείμενά του: σύνολο των κανόνων και αρχών που δεσμεύουν τα κράτη στις μεταξύ τους σχέσεις
- Με αναφορά στη λειτουργία του, στους σκοπούς που εξυπηρετεί: διαφύλαξη διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας
- γλώσσα διαμεσολάβησης ανάμεσα στον πραγματικό κόσμο και στην επιθυμία να υιοθετηθούν ρυθμιστικές λύσεις προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματά του

Ιστορία του διεθνούς δικαίου

- Το διεθνές δίκαιο υπάρχει από τη στιγμή που ήρθαν σε επαφή οργανωμένες κοινωνίες και δημιουργήθηκε ανάγκη ρύθμισης των μεταξύ τους σχέσεων
- *Ubi societas ibi jus*
- Συνομολόγηση διεθνών συνθηκών, διπλωματικές σχέσεις, κανόνες για τη διεξαγωγή του πολέμου: Μεσοποταμία, Ινδία, Ελλάδα

Βασικοί σταθμοί στην ιστορία του διεθνούς δικαίου

- Στο τέλος του Μεσαίωνα το διεθνές δίκαιο περιοριζόταν σε ελάχιστους κανόνες για τη διπλωματική αποστολή, τις συνθήκες και το έθιμο και σε θεολογικούς εσωτερισμούς περί του ποιος πόλεμος είναι δίκαιος και ποιος όχι
- Το σύγχρονο διεθνές δίκαιο άρχισε να διαμορφώνεται μετά το 16^ο αι με την αποκάλυψη της γεωγραφικής διάστασης του κόσμου
- Αφορμή: ανακάλυψη της Αμερικής
- Οι βασιλείς της Ισπανίας αναζητούσαν νομιμοποίηση για την κατάκτηση της αμερικανικής ηπείρου
- Πρώτες απόπειρες αποχωρισμού της διεθνούς συμπεριφοράς των κρατών από τη θεολογία

- Francisco de Vittoria (1483-1546)– Ισπανός καθηγητής της θεολογίας στο Παν/μιο της Σαλαμάνκα
- Προσπάθησε να συγκεράσει τις θεολογικές επιταγές του οικουμενικού ανθρωπισμού που διαπνέει το διεθνές δίκαιο με την Παπική πρακτική και τις θηριωδίες των Ισπανών στις νέες χώρες
- Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα, αν είναι συγκροτημένοι κάτω από αυτοτελή πολιτική εξουσία, να διεκδικούν ίσα δικαιώματα στις μεταξύ τους σχέσεις
- Αρχή της επικοινωνίας των λαών

Hugo de Groot (Grotius)

- *De iure praedae* 1605: το δίκαιο της λείας
- Δικαίωμα της ελευθεροπλοΐας στην ανοιχτή θάλασσα – καθιερώθηκε έτσι το δικαίωμα των Ολλανδών να πλέουν προς τις Ινδίες
- Εξήγγειλε το δίκαιο της ελευθερίας των θαλασσών – *mare liberum*
- Συστηματοποίησε τη μελέτη του διεθνούς δικαίου
- *De iure belli ac pacis* (1625) διατύπωσε μια συνολική εικόνα του κλάδου

1648 ορόσημο για το διεθνές δίκαιο

- Η ανάδυση της εθνικής κυριαρχίας άλλαξε ριζικά το τοπίο στη διεθνή έννομη τάξη
- Συνθήκη της Βεστφαλίας – χαρακτηριστικό δείγμα της αντίληψης περί του απαραβίαστου της εθνικής κυριαρχίας: βάση για τη δημιουργία εθνών-κρατών
- Αρχή της εθνικής κυριαρχίας – αλλάζει το τοπίο στη διεθνή έννομη τάξη
 - Εγκαταλείπονται τα σχέδια δημιουργίας μιας οικουμενικής χριστιανικής κοινωνίας
 - Οι αναφορές στη δικαιοσύνη και στην ηθική ως στόχων του διεθνούς δικαίου αντικαθίστανται από αναφορές στη διεθνή τάξη, την ισορροπία δυνάμεων και την κρατική ισχύ

Σταθμοί στην ιστορία του διεθνούς δικαίου

- Η Αμερικανική και η Γαλλική επανάσταση οδήγησαν στην αναδιάρθρωση του συστήματος ισορροπίας δυνάμεων
- Σύστημα της Ευρωπαϊκής συνεννόησης
- Συνέδριο της Βιέννης 1815
- Ίδρυση της ΚτΕ 1919
 - Georges Scelle – υπαγωγή του κράτους στο διεθνές δίκαιο
 - Hans Kelsen - νορματιβισμός
- Ίδρυση του ΟΗΕ 1945 – σύστημα συλλογικής ασφάλειας
- Ψυχρός Πόλεμος
- Αποαποικιοποίηση
- Μεταψυχροπολεμική εποχή

Ο.Η.Ε.

- Συμβούλιο Ασφαλείας
- Σύστημα συλλογικής ασφάλειας: απαγόρευση χρήσης βίας (εκτός από τις περιπτώσεις νόμιμης άμυνας + ανάληψης στρατιωτικής δράσης από το ΣΑ)
- Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Κωδικοποίηση και προοδευτική ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου: Επιτροπή διεθνούς δικαίου

Στάδια εξέλιξης του διεθνούς δικαίου

- Δίκαιο της αμοιβαίας αποχής
- Δίκαιο συνεργασίας και συντονισμού
- Δίκαιο αλληλεγγύης;

Πηγές του διεθνούς δικαίου

- Αρ. 38 του καταστατικού του ΔΔΧ
- Το Δικαστήριο, που έργο του έχει να εκδικάζει σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο τις υποθέσεις που υποβάλλονται σε αυτό θα εφαρμόζει:
 - α) τις διεθνείς συνθήκες
 - β) το διεθνές έθιμο
 - γ) τις γενικές αρχές του δικαίου που αναγνωρίζονται από πολιτισμένα έθνη
 - δ) τις δικαστικές αποφάσεις και τα διδάγματα των δημοσιολόγων ως βοηθητικά μέσα για τον καθορισμό των κανόνων του δικαίου

Αρ. 38 του ΚατΔΔΧ

- Παρέχει ασφαλή κριτήρια για τους τρόπους παραγωγής του διεθνούς δικαίου
- Υπάρχει ιεράρχηση ανάμεσα στις πηγές;
- *Lex specialis derogat lex generali* – ο ειδικός κανόνας υπερισχύει του γενικού
- *Lex posterior derogate legi priori* – ο μεταγενέστερος κανόνας υπερισχύει του προγενέστερου

Διεθνείς συνθήκες

- Συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ κρατών ή/και διεθνών οργανισμών με έγγραφο τύπο και διέπεται από το διεθνές δίκαιο
- Ρυθμίζουν σωρεία ζητημάτων: συνθήκες ειρήνης, καθορισμού συνόρων, μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ίδρυση διεθνών οργανισμών, προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διεθνές εμπόριο και επενδύσεις, προστασία του περιβάλλοντος ...
- Είναι δεσμευτικές μόνο για τα κράτη ή και Δο που έχουν συναινέσει να δεσμευτούν από αυτές
- Διμερείς ή πολυμερείς

Διεθνές έθιμο

- Άγραφτοι κανόνες
- Εξακολουθεί να διατηρεί την ακτινοβολία του στο διεθνές σύστημα
- Προσπάθειες κωδικοποίησης
- Για τη διαμόρφωσή του είναι αναγκαία δύο στοιχεία:
 - Η σταθερή και ομοιόμορφη πρακτική των κρατών
 - Η πεποίθηση πως αυτή η πρακτική αποτελεί νόμιμη ενέργεια (opinio juris)
- Τίνος κράτους η πρακτική μπορεί να οδηγήσει σε διεθνές έθιμο;
- Πρακτική συνεπής και ομοιόμορφη

Φορείς διεθνών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων

- Εσωτερικό δίκαιο: φυσικά + νομικά πρόσωπα
- Διεθνές δίκαιο
 - Κράτη
 - Διεθνείς οργανισμοί
 - Υπό προϋποθέσεις, άτομα
 - Εδαφικές οντότητες που προσεγγίζουν την κρατική υπόσταση
 - Απελευθερωτικά κινήματα
 - Ειδικές περιπτώσεις (Αγία Έδρα)

Επίλυση διεθνών διαφορών

- Άρθρο 33 ΧαρτΗΕ
- πολιτικο-διπλωματικές μέθοδοι: διαπραγματεύσεις, έρευνα, συνδιαλλαγή, μεσολάβηση, καλές υπηρεσίες
- Νομικές μέθοδοι: διαιτησία, δικαστικός διακανονισμός